

UOT: 338:04

Hacıyev N.C.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakı, Azərbaycan

nariman.hajiyev@e-government.az

AZƏRBAYCANDA E-HÖKUMƏT QURUCULUĞUNUN MÖVCUD DURUMU, İNKİŞAF POTENSİALI VƏ İSTİQAMƏTLƏRİ

Məqalədə Azərbaycan e-hökumətin formalaşdırılmasının cari vəziyyətini, inkişaf potensialını və istiqamətlərini qiymətləndirmək məqsədi ilə PEST analizi aparılmışdır. PEST analizinin tərkibinə daxil olan siyasi, iqtisadi, sosial və texnoloji amillərin reallaşdırılması imkanları və buna mane olan təhlükələr müəyyənləşdirilmişdir. Bu imkanların reallaşdırılması və təhlükələrin qarşısının alınması məqsədi ilə görülməli işlər təhlil edilmişdir. Həmçinin bu sahədə gələcəkdə görülməli olan zəruri tədbirlər təklif edilmişdir.

Açar sözlər: E-Azərbaycan, e-hökumət, PEST analizi.

Giriş

Yaşadığımız müasir dövrdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) sürətli inkişafı və çevik tətbiqi nəticəsində cəmiyyətin bütün sahələrində köklü dəyişikliklər baş verir. O cümlədən dövlət idarəçiliyi, hökumətin fəaliyyəti sahəsində də İKT-nin təsiri ilə əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verir, idarəetmənin mahiyyətində, prinsiplərində yeni çalarlar meydana çıxır. İKT-nin imkanlarına və tətbiqinə əsaslanan “E-hökumət” konsepsiyası çərçivəsində ölkənin ənənəvi idarəçilik metodları dəyişərək mahiyyətcə dövlət idarəçiliyi sisteminin təşkili və inkişafının yeni metodları, dövlət rəhbərliyinin yeni üsulları təşəkkül tapır [1, 2, 3, 4, 5].

Son onillikdə Azərbaycanda dövlət quruculuğu sahəsində, dayanıqlı, rəqabətə davamlı iqtisadiyyatın formalaşdırılması, cəmiyyətin demokratikləşməsi, xalqın rifahının yaxşılaşdırılması və informasiya cəmiyyətinin formalaşdırılması istiqamətində davamlı və ardıcıl işlər aparılır. Azərbaycanda e-hökumətin formalaşdırılması prosesinə başlanılması ölkədə son iki onillikdə informasiya texnologiyalarının gündəlik həyatda, səhiyyədə, təhsildə, elmdə və həmçinin dövlət orqanlarının bütün səviyyələrdə fəaliyyətində tətbiqi səviyyəsinin davamlı olaraq yüksəlməsi sayəsində mümkün olmuşdur [6, 7, 8, 9].

Ölkəmizdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının dövlət idarəçiliyinə və cəmiyyət həyatının bütün sahələrinə tətbiqinə xüsusi önəm verilməsi, bu sahədə olan davamlı dinamik inkişaf müxtəlif mötəbər və nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də etiraf edilərək müvafiq qurumların hesabatlarında öz əksini tapmışdır:

Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun “*The Global Information Technology Report 2009-2010*” hesabatında Azərbaycan “Şəbəkələşmə hazırlığı indeksi” üzrə 133 ölkə arasında 64-cü yeri tutmuş və bununla da, MDB məkanında öz liderliyini saxlaya bilməmişdir.

Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının “*Measuring the Information Society 2010*” adlı hesabatında “İKT İnkişafı İndeksi” üzrə ölkəmiz 159 ölkə arasında 81-ci yeri tutmuş, 2002-ci ilə müqayisədə 14 pillə irəliləyərək öz mövqeyini daim yüksəldən 10 ölkədən biri olmuşdur.

Ölkələrdə innovasiyaların tətbiqi üzrə “*The Global Competitiveness Report*” adlı hesabatda Azərbaycanın reytingi 54-cü pillədən 40-cı pilləyə yüksəlmişdir. Bu reytingi ilə ölkəmiz Rusiyanı, Qazaxıstanı, Türkiyəni, Moldovanı, Latviyanı, Qırğızıstanı və Gürcüstanı geridə qoymuşdur.

2010-cu ildə Azərbaycan e-hökumət inkişafı indeksi üzrə dünyada 83-cü yeri tutmuşdur. Bu göstəriciyə görə, ölkəmiz MDB məkanında Rusiya Federasiyası, Ermənistan, Gürcüstan və digər ölkələri üstələyərək 7-ci pilləyə qalxmışdır [10].

MDB məkanına daxil olan ölkələrin e-hökumət hazırlığı indeksinin müqayisəli analizi 2010-cu ildə 12 ölkə arasında Azərbaycanın 6-cı yeri tutduğunu göstərir.

Onlayn xidmətlər indeksi göstəricisinə görə, dünya ölkələri arasında Azərbaycan 69-cu və MDB-yə daxil olan ölkələrin arasında 5-ci yerdə qərarlaşmışdır.

Telekommunikasiya infrastrukturuna indeks üzrə siyahıda ölkəmiz 105-ci, MDB məkanında isə 6-cı yeri tutur. İnsan kapitalı indeksi üzrə dünyada 50-ci yeri tutan Azərbaycan, MDB məkanında 6-cı yərə yüksələrək Gürcüstan və Ermənistanı geridə qoymuşdur.

Ölkəmizin e-hökumət quruculuğu sahəsindəki gördüyü işlər 2010-cu ilin yanvar ayında İsvəçrədə keçirilən Ümumdünya İqtisadi Forumunda da yüksək qiymətləndirilmişdir: İKT-ni prioritet elan edən ölkələr arasında 38-ci yerdə qərarlaşan Azərbaycan şəbəkələşmə hazırlığı indeksinə görə 133 ölkə arasında 64-cü, MDB ölkələri arasında isə 1-ci yeri tutmuşdur. Müqayisə üçün qeyd edək ki, bu göstərici üzrə Qazaxıstan 64-cü, Ermənistan 84-cü, Gürcüstan 87-ci və Rusiya Federasiyası isə 101-ci yerdədir.

Davos Forumunun 2010-ci ildəki hesabatında ölkəmiz hökumət təşkilatlarında İKT-nin tətbiqinə görə 133 dünya dövləti arasında 31-ci, İKT-dən istifadə və e-hökumətin səmərəliliyinə görə 54-cü, ən yeni texnologiyaların tətbiqinə görə 60-cı, İKT sahəsində hökumətin uğuruna görə 30-cu və “E-iştirak” indeksinə görə 0,17 balla 64-cü yerdə qərarlaşmışdır [11].

Davos Forumunun “*The Global Information Technology Report 2010-2011*” adlı hesabatında ölkəmiz “Birbaşa xarici investisiya və texnoloji transfer” reytinginə görə 139 ölkə arasında 69-cu yərə yüksəlməklə Türkiyə, Gürcüstan və Qazaxıstan kimi region ölkələrini geridə qoymuşdur.

Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının “*Measuring the Information Society 2011*” hesabatında “İKT qiymət səbəti” göstəricisinə görə ölkəmiz 2009-cu ildəki 99-cu yerdən 2010-cu ildə 53-cü yərə yüksələrək dünyada tarifləri ucuzaşdıran ilk 10 ölkə arasında birinci yeri tutmuşdur.

Azərbaycan BMT-nin “*E-Government Survey 2010*” adlı hesabatında “E-hökumətin inkişaf indeksi” üzrə 2008-ci ildəki tutduğu mövqedən 6 pillə irəliləyərək 183 dövlət arasında 83-cü yərə yüksəlmişdir.

Yuxarıda qeyd edilən göstəricilər Azərbaycanda informasiya cəmiyyəti quruculuğu və onun mühüm tərkib hissəsi olan e-hökumətin formalaşdırılması sahəsində dinamik inkişafın və uğurlu nəticələrin əldə olunduğunu təsdiqləyir. Bununla belə, e-hökumətin formalaşdırılması prosesinin müntəzəm və kompleks şəkildə monitorinqinin, əldə edilən nəticələrin analizinin aparılması zəruridir. E-hökumətin yaradılması fasiləsiz, dinamik, böyük vaxt tələb edən, çətin, məsuliyyətli və riskli bir iş olduğundan bu sahədə vaxtaşırı elmi araşdırmaların aparılmasına ehtiyac vardır.

Azərbaycanda e-hökumətin PEST analizi

“E-Azərbaycan” dövlət proqramının cari vəziyyətini və bu vəziyyətin dəyişməsi perspektivlərini qiymətləndirmək, həmçinin Azərbaycanda e-hökumətin formalaşdırılmasının inkişaf etdirilməsi proqramını işləyib hazırlamaq mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu iş isə, ilk növbədə, e-hökumət formalaşdırılmasının mövcud durumunu, inkişaf potensialını və istiqamətlərini müəyyən etməyi tələb edir. Bu məqsədlə *PEST* (*Political, Economic, Social, Technological* - Siyasi, İqtisadi, Sosial, Texnoloji) analizi aparılmışdır. *PEST* analizi, ətraf xarici mühitin yaratdığı strateji şəraitin qiymətləndirilməsi, analizi, diaqnostikasındır, yəni analitikə ətraf mühitin bütün mənzərəsini görməyə, təsir göstərən vacib faktorları müəyyən etməyə, inkişafın istiqamətini və onun potensialını qiymətləndirməyə imkan verir.

PEST e-hökumət quruculuğunun cari vəziyyətinin, e-hökumətin inkişaf potensialının və istiqamətlərinin qiymətləndirilməsini nəzərdə tutan bir analiz üsuludur. Azərbaycanda e-hökumətin mövcud durumunun *PEST* analizini aparmaq məqsədi ilə onun tərkibinə daxil olan siyasi, iqtisadi, sosial və texnoloji faktorların reallaşdırılması imkanları və onların reallaşmasına mane olan təhlükələr araşdırılmalıdır. Bu imkanların reallaşdırılması və təhlükələrin qarşısının

alınması məqsədilə görülən işlər təhlil edilməli və təhlükə yaradan faktorların qarşının alınması üçün gələcəkdə görülməsi zəruri olan tədbirlər müəyyənləşdirilməlidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, ölkədə *siyasi sahədə* müvafiq qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, siyasi sabitliyin yaradılması, İKT sektorunun inkişafı üçün dövlətin siyasi dəstəyinin mövcudluğu və azad ticarət mühitinin formalaşdırılması kimi imkanlar mövcuddur. Bununla belə, bu sahədə bir sıra təhlükələr də var ki, buraya ölkənin Ermənistanla müharibə vəziyyətində olması və regionda siyasi sabitliyin olmamasını, texnoloji innovasiyaların yüksək risk səviyyəsini, iqtisadi rıçaqların itirilmə təhlükəsini, struktur islahatlarının uzun müddət tələb etməsini aid etmək olar. Siyasi sahədə görülən işlərə misal olaraq müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasını, mövcud qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsini, azad ticarət mühitinin daha da yaxşılaşdırılmasını göstərmək olar. Bu sahədə görülməli olan işlər sırasında İKT üzrə mövcud normativ-hüquqi aktların dəyişən situasiyaya çevik şəkildə uyğunlaşdırılmasını, situasiyanın vaxtaşırı monitorinqinin aparılmasını, illik yekun hesabatlarının hazırlanmasını, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsini qeyd etmək lazımdır.

İqtisadi sahədə mövcud olan imkanlara ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafını, sabit maliyyə və valyuta vəziyyətini, aşağı inflyasiya səviyyəsinin qorunmasını, sağlam iqtisadi mühiti, işgüzar fəallığın artmasını, sahə üzrə iqtisadi artımı və investisiya mühitinin yaxşılaşdırılmasını, dövlətin maliyyə dəstəyini aid etmək olar. Bu sahədə əsas təhlükələr ölkənin müharibə vəziyyətində olması ilə əlaqədar hərbi xərclərin, idxal olunan İKT avadanlıqlarının qiymətinin artması ilə bağlıdır. İqtisadi sahədə mərkəzi və regional texnoparkın yaradılması, sahə üzrə iqtisadi artımın yüksəlməsi istiqamətində əməli tədbirlərin görülməsi, dövlətin maliyyə dəstəyinin artırılması kimi işlər görülmüşdür. Bu sahədə görülməli işlər kimi informasiya kapitalının formalaşdırılması, davamlı, sabit maliyyə mənbələrinin tapılması, e-hökumət fondunun yaradılması, alternativ maliyyə mənbələrinin tapılması, e-xəzinədarlığın, maliyyə menecmentinin yaradılması və xüsusi iqtisadi zonaların yaradılmasının başa çatdırılmasını qeyd etmək olar.

Sosial sahədə həyat səviyyəsinin yüksəlməsi, həyat tərzinin dəyişməsi, təhsilin keyfiyyətinin yüksəlməsi, gəlirlərin artması, işsizliyin səviyyəsinin aşağı olması kimi imkanların mövcudluğunu göstərmək olar. Bu sahədəki təhlükələrə ölkədə 1 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün olması, sosial “rəqəmsal bərabərsizlik”, “e-vətəndaş” problemləri, e-hökumətə əhalinin müəyyən təbəqələrinin inamının yüksək olmaması, informasiya məkanının kütləvi şəffaflığı, yəni fərdi məlumatların qorunması ilə bağlı problemlərin olması aiddir. Sosial sahədə görülən işlərə peşəkar milli kadrların hazırlanmasını, milli kadr potensialından istifadə edilməsini, informasiya cəmiyyəti tələblərinə cavab verən yeni nəslin yetişdirilməsini aid etmək olar. Peşəkar milli kadr hazırlığının davam etdirilməsi, “rəqəmsal bərabərsizliyin” ləğvi, e-vətəndaşın yetişdirilməsi, əhalinin gəlirlərinin daha da artırılması sosial sahədə görülməsi vacib olan işlər kimi müəyyən edilmişdir.

Texnoloji sahədə İKT infrastrukturunun inkişafı, texnologiyaların geniş və hərtərəfli şəkildə tətbiqi, İnternet istifadəçilərinin və digər texnologiya istehlakçılarının sayının artması, innovasiya potensialının yüksəlməsi, yeni texnologiyaların sürətlə əvəzlənməsi kimi imkanlar mövcuddur. Bu sahədə əsas təhlükələr kimi vahid e-hökumət portalının və e-hökumət konsepsiyasının olmamasını göstərmək olar. Texnoloji sahədə bir sıra işlər görülmüşdür: e-imza, e-ödəniş və e-qeydiyyat sistemləri tətbiq edilmiş, e-hökumət çərçivəsində ayrı-ayrı dövlət strukturlarının qarşılıqlı əlaqəsi qurulmuş, həmçinin ölkədə kompüter texnikası, proqram təminatı və şəbəkə avadanlığının istehsalı həyata keçirilmişdir. Bunlarla yanaşı, e-səsvermə, e-təhsil sistemlərinin tətbiqi, milli İKT infrastrukturunun yaradılmasının davam etdirilməsi, İKT üzrə elmi araşdırmalar mərkəzinin təşkili, milli İKT istehsalının genişləndirilməsi, e-hökumət konsepsiyasının hazırlanması, vahid e-hökumət portalının yaradılması kimi görülməsi vacib olan işlər var.

Cədvəl 1. Azərbaycanca e-hökumətin PEST-analizinə nəticələri

Faktorlar	İmkanlar	Təhlükələr	Görülən işlər	Görülməli vacib işlər
Siyasi	<ul style="list-style-type: none"> - Sahə üzrə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi - Ölkədəki siyasi sabitlik - Dövlətin siyasi dəstəyi - Azad ticarət mühiti 	<ul style="list-style-type: none"> - Ölkənin Ermənistanla müharibə vəziyyətində olması və regionda siyasi sabitliyin olmaması - Texnoloji innovasiyalardan çəkinmə - İnzibati rıçaqların itirilmə təhlükəsi - Struktur dəyişikliklərinin uzun vaxt tələb etməsi 	<ul style="list-style-type: none"> - Beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq - Mövcud qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi - Azad ticarət mühitinin daha da yaxşılaşdırılması 	<ul style="list-style-type: none"> - İKT sahəsində mövcud hüquqi-normativ aktların vaxtaşırı dəyişən reallıqlara uyğunlaşdırılması - Vaxtaşırı monitorinq - Hər ilin sonunda görülmüş işlərin yekun hesabatı - Beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsi
İqtisadi	<ul style="list-style-type: none"> - Ölkədə inkişafda olan davamlı iqtisadiyyat - Sabit maliyyə vəziyyəti - İşgüzar fəallığın artması - Sahə üzrə iqtisadi artım - Sahə üzrə yaxşılaşan investisiya mühiti - Milli valyutanın sabitliyi - Aşağı infilyasiya səviyyəsi - Sağlam iqtisadi mühit - Dövlətin maliyyə dəstəyi 	<ul style="list-style-type: none"> - Müharibə vəziyyəti ilə əlaqədar hərbi xərclərin artması - İdxal olunan İKT avadanlıqlarının qiymətinin artması 	<ul style="list-style-type: none"> - Mərkəzi və regional texnoparkın yaradılması - Sahə üzrə iqtisadi artımın yüksəlməsi istiqamətində görülməli tədbirlər - Dövlətin maliyyə dəstəyinin artması 	<ul style="list-style-type: none"> - İnformasiya kapitalının formalaşdırılması - Davamlı, sabit maliyyə mənbələrinin tapılması - E-hökumət fondunun yaradılması - Alternativ maliyyə mənbələrinin tapılması - E-xəzinədarlığın yaradılması - Maliyyə menecmentinin yaradılması - Xüsusi iqtisadi zonaların yaradılmasının başa çatdırılması
Sosial	<ul style="list-style-type: none"> - Həyat səviyyəsinin yüksəlməsi - Həyat tərzinin dəyişməsi - Təhsil səviyyəsinin yüksəlməsi - Gəlirlərin artması - İşsizliyin aşağı səviyyəsi 	<ul style="list-style-type: none"> - Ölkədə 1 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün olması - Sosial "rəqəmsal bərabərsizlik" - "E-vətəndaş" problemi - E-hökumətə əhəlinin inamının aşağı olması - İnformasiya məkanının kütləvi şəffaflığı təhlükəsi 	<ul style="list-style-type: none"> - Peşəkar milli kadrların hazırlanması - Milli kadr potensialından istifadə edilməsi - İnformasiya cəmiyyəti tələblərinə uyğun yeni nəslin yetişdirilməsi 	<ul style="list-style-type: none"> - Peşəkar milli kadr hazırlığının davam etdirilməsi - "Rəqəmsal bərabərsizliyin" ləğvi - E-vətəndaşın yetişdirilməsi - Əhəlinin gəlirlərinin daha da artırılması
Texnoloji	<ul style="list-style-type: none"> - Texnologiyaların inkişafı - İnternetin inkişafı - Texnologiya istehlakçılarının artması - İnnovasiya potensialının yüksəlməsi - Sahə üzrə yeni texnologiyaların sürətlə dəyişməsi - Texnologiyaların sürətlə yenilənməsi 	<ul style="list-style-type: none"> - Vahid e-hökumət portalının olmaması - E-hökumət konsepsiyasının olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> - E-imza - E-ödəniş - E-qeydiyyat - E-hökumət çərçivəsində ayrı-ayrı dövlət strukturlarının qarşılıqlı əlaqəsi - Ölkədə kompüter texnikası, proqram təminatı və şəbəkə avadanlığının istehsalı 	<ul style="list-style-type: none"> - E-səsvermə - E-təhsil - Milli İKT infrastrukturunun yaradılmasının davam etdirilməsi - İKT üzrə elmi araşdırmalar mərkəzinin yaradılması - Milli İKT istehsalının genişləndirilməsi - Vahid e-hökumət portalının yaradılması

Nəticə

Yuxarıda sadalanan və bir-birilə sıx qarşılıqlı əlaqədə olan, cəmiyyəti bir sistem kimi birləşdirən dörd müxtəlif iyerarxik istiqaməti nəzərə almaqla aparılan sistemli analizin bir variantı kimi *PEST* analizi e-hökumətin formalaşması prosesində əhəmiyyətli dərəcədə potensialın olmasını göstərir. *PEST* analizi e-hökumətin formalaşmasını sürətləndirmək üçün görüləsi vacib işlərin müəyyənləşdirilməsinə, bu sahədə mövcud imkanların və təhlükələrin aşkarlanmasına və müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacibliyinin əsaslandırılmasına imkan verir. Aparılan *PEST* analizi əsasında e-hökumətin formalaşması üçün müəyyən edilmiş görüləsi vacib işlər hazırda mərhələli şəkildə və ardıcılıqla həyata keçirilir. Bütün bunlar Azərbaycanda e-hökumət quruculuğu prosesinin düzgün istiqamətdə, uğurla həyata keçirildiyini və böyük potensiala malik olduğunu göstərir. Eyni zamanda, ölkəmizdə bu proqramın müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi *PEST* analizi nəticəsində aşkar olunan problemlərin vaxtında həll edilməsini tələb edir.

Beləliklə, Azərbaycanda e-hökumətin cari vəziyyətinin analizi onun sonrakı inkişafı yolunda olan təhlükələrin minimuma endirilməsi, və əksinə, imkanların reallaşması üçün daha əlverişli şəraitin yaradılması istiqamətində ilk növbədə görülməsi vacib olan tədbirlər işlənilməlidir. Aparılan analiz göstərir ki:

- Dünyada mövcud e-hökumət modellərindən, toplanmış təcrübədən bəhrələnən ölkəmiz mövcud reallıqları, milli-mənəvi dəyərləri nəzərə almaqla “E-Azərbaycan” modelini yaradır.
- Azərbaycanda e-hökumət quruculuğunun 2-ci mərhələsinə keçmək üçün zəruri şərtlər ödənilmişdir.
- Ölkəmizin informasiya cəmiyyətinə keçməsi üçün İKT infrastrukturunun yaradılması və informasiya kapitalının toplanması prosesinin dinamik inkişafı tələb olunur.
- Azərbaycanın dinamik iqtisadi inkişafı ölkədə güclü informasiya resursları yaratmağa imkan verir.
- Ölkədəki siyasi sabitlik, iqtisadiyyatın dinamik inkişafı, aparılan xarici və daxili siyasi kursun əhalinin mütləq əksəriyyəti tərəfindən dəstəklənməsi, ölkə başçısının siyasi iradəsi, qətiyyəti, beynəlxalq aləmdə nüfuzu və bu sahəyə şəxsi diqqəti, əhalinin həyat səviyyəsinin və rifahının getdikcə yüksəlməsi Azərbaycanda e-hökumət quruculuğunun vaxtında başa çatdırılmasına zəmin yaradır.

Ədəbiyyat

1. Riley B.T. Electronic Governance and Electronic Democracy: Living and Working in the Connected World, 2001.
2. InfoDev and the Center of Democracy and Technology. The E-government Handbook for developing countries, November 2002.
3. Дрожжинов В.И. Электронное правительство // Совершенствование государственного управления на основе его реорганизации и информатизации, М.: Эко-Трендз, 2002.
4. Яковлева Е.А. Электронное правительство: теоретические модели и политическая стратегия российского государства, Москва, 2006, <http://www.diss.rsl.ru/diss-/06/0598/060598011/pdf>.
5. Попов А.О. Информационно-коммуникационные технологии как фактор совершенствования государственного регулирования национальной экономики в условиях информационного общества, Москва, 2008, 199 с.
6. Аббасов А.М., Мамедов З.Ф., Электронизация финансовой индустрии в условиях сетевой экономики, Монография, Баку, Азернешр, 2007, 336 с.
7. Əliquliyev R.M., İmamverdiyev Y.N. E-dövlətin informasiya təhlükəsizliyi: aktual tədqiqat istiqamətləri // İnformasiya Cəmiyyəti Problemləri, Bakı, 2010, № 1.

8. Муслимов С., Ибрагимов О., Пенсионная реформа в Азербайджане: трудности и успехи, Переходный период: вопросы развития, Издается Программой Развития Организации Объединенных Наций и Лондонской Школой Экономики и Политических Наук, Братислава 2009.
9. Aliguliyev R., Gurbanov G. Big Ambitions in rapidly Changing World: Azerbaijan. The Global Information Technology Report 2012, Living in a Hyperconnected World, World Economic Forum, 2012.
10. UN e-Government Survey, 2010. From e-Government to Connected Governance. United Nations, New York, 2010.
11. World Economic Forum, 2010.

УДК: 338:04

Гаджиев Нариман Дж.

Азербайджанский Государственный Экономический Университет, Баку, Азербайджан
nariman.hajiyev@e-government.az

Текущее состояние, потенциал развития и направления формирования э-правительства в Азербайджане

В статье проведен *PEST*-анализ с целью оценки нынешнего состояния, потенциала развития и направлений формирования э-государства в Азербайджане. Были определены возможности реализации политических, экономических, социальных и технологических факторов, входящих в состав *PEST*-анализа, и угрозы, мешающие их реализации. Проанализированы работы, выполненные с целью реализации этих возможностей и предотвращения угроз. Также было предложено принятие в будущем ряда мер, необходимых в этой области.

Ключевые слова: э-Азербайджан, э-правительство, *PEST*-анализ.

Nariman J. Hajiyev

Azerbaijan State Economic University, Baku, Azerbaijan
nariman.hajiyev@e-government.az

State of the art, development potentials and directions of the formation of E-Government in Azerbaijan

The paper conducts *PEST*-analysis to assess the state-of-the-art, development potentials and formation directions of e-government in Azerbaijan. The possibilities of the realization of political, economical, social and technological factors that compose *PEST*-analysis, and the threats impeding their implementation have been identified. The implementations carried out to realize these opportunities and to avoid these threats have been analyzed. Adoption of a number of future measures required in this area has been proposed.

Keywords: E-Azerbaijan, e-Government, *PEST*-Analysis.